

Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis
der Nederlanden (BMGN) 1991 nr.1 (april '91) p.157-158

J. L. van der Pauw, *De Actualisten. De kinderjaren van het georganiseerde fascisme in Nederland 1923-1924*. Met een bijdrage van W. Haighton (Amsterdam: Sijthoff, 1987, 140 blz., f24,50, ISBN 90 218 3953 9).

Het Verbond van Actualisten, de eerste fascistische organisatie in Nederland, werd opgericht in januari 1923. De centrale figuren waren Hugo Sinclair de Rochemont (1901-1942) en Alfred Haighton (1896-1943). De laatste, directeur van de Eerste Nederlandsche maatschappij tot verzekering van risico in loterijen, beschikte over voldoende geld om zijn intriges te kunnen botvieren in het schemerrijk van het fascisme. De eerste, begonnen als romantisch fantast en als SS'er eindigend aan het Oostfront, verzong de naam, het insigne (drie gekruiste pijlen) en de zwart-oranje vlag van het verbond. Sinclair was van mening dat socialisme 'maatschappelijkheidsverheerlijking' betekende, waartegenover actualisme 'werkelijkheidsliefde' zou uitdrukken. Veel dieper dan dit kwasi-etymologische anti-socialisme ging het gedachtengoed niet.

De lotgevallen van het Verbond worden gereconstrueerd, met de nadruk op het streven om

---

'daadkracht' uit te stralen, dat wil zeggen acties en intimidaties te organiseren. Het 'hoogtepunt' in deze was de poging een werkstaking bij Werkspoor (mei/juni 1924) te breken. In verschillende plaatsen werden ronselaars geworven. Het werd een complete mislukking, zowel door het miserabele gehalte van de stakingsbrekers als door het attent reageren van de arbeidersbeweging. Daarna sloeg het Verbond een andere weg in, het nam het Genootschap voor opbouwende staatkunde over en werd theoretischer. De schrijver verwijst voor deze tweede periode, tot de opheffing in 1928, naar *Crisis en critiek der democratie* van A. A. de Jonge.

Het belang, tenslotte, van een en ander lag vooral in het feit dat verscheidene belangrijke figuren uit de geschiedenis van het Nederlands fascisme in dit Verbond hun 'carrière' aanvingen: naast Haighton en Sinclair waren dat bijvoorbeeld Van Geelkerken en Jan Baars. In 1986 verscheen van deze schrijver een kleine biografie over L. G. A. Coremans, de centrale figuur in de Rotterdamse rapaille partij. Het was een aardige aanvulling op de bestaande literatuur over anti-democratische stromingen in Nederland. Dezelfde verdienste valt toe te kennen aan deze studie. (P. D. R.)